

Natuur- en Milieu Educatie-centrum “Midden-Betuwe”

www.nmebetuwe.nl

Er-op-uit met (klein)kinderen in en rond de regio Rivierenland

We hebben rond een aantal thema's verschillende locaties en vooral ook kleine activiteiten voor onderweg verzameld. Het is erg leuk om een loepje of loepptje mee te nemen. Kun je kleine dingen op je gemak beter bekijken. Een spiegeltje is handig voor de onderkant van een paddenstoel. Zoekkaarten (herkenningskaarten) zijn er over allerlei thema's zoals vogels, insecten, bloemen, bomen, sporen, poep. Op de website www.speurzoekers.nl zijn allerlei pakketten voor de jonge natuuronderzoekers te vinden. Leuk om cadeau te geven en mee te nemen..

Voor meer tips, suggesties en reacties staan we open. Veel plezier!

BEZOEKERSCENTRA, MUSEA ENZ.:

Bezoekerscentrum De Grote rivieren in Heerwaarden: van alles over het Rivierengebied, de binnenvisserij, de steenfabrieken en nog veel meer. Een mooie vaste tentoonstelling met o.a. grote aquaria en een schokker (vissersboot). Interessant voor jong en oud en evt. geschikt voor een familiedag. Informatie en openingstijden op <http://www.bcdegroterivieren.nl>

Heemkundig museum Ommeren. Van alles over de historie van de mensen in de Betuwe: hoe leefden en woonden ze, welke voorwerpen gebruikten ze in huis, in winkel of café en in de landbouw enz. Per voorjaar 2015 wordt de naam: **Streekmuseum Baron van Brakell** omdat dan ook de collectie van het voormalig Boerenwagenmuseum Buren hier te bewonderen is. Informatie op: <http://www.heemkundigmuseumommeren.nl/>

Fruitpark Ochten (Bonegraafseweg): een park van fruitbomen, fruitstruiken en leifruit. Met een kikkerpoel, slotjes, een mini-dierentuin, een speeltuin, midgetgolfbaan, een uitkijktoren, veel picknick-plekjes, een terras en WC. Hele jaar open en gratis entree. Leuk voor een familiedag of om er je verjaardag te vieren. Op www.fruitpark.nl staat onder 'scholen' een speurtocht.

*NME-centrum “Midden-Betuwe” postadres: Appelgaard 9 4033 JA Lienden 0344-603758
bezoekadres (na afspraak): Tielsestraat 11b4043 JP Opheusden tel 06-20641777*

*E-mail: nmebetuwe@gmail.com I: www.nmebetuwe.nl IBAN: NL67-INGB-0006804722 Lienden
Kijk voor meer tips op Facebook: NME Betuwe (Leuk? Like ons dan.)*

DIEREN:

Rondkijken op een echte boerderij is geweldig mooi. Maar niet iedereen kan dat. Bovendien zie je dan alleen of koeien of kippen of varkens of geiten. Want de ouderwetse gemengde bedrijven zijn er steeds minder. Gelukkig zijn er kinderboerderijen en -parken. Daar mag je de dieren meestal aaien, je kunt meehelpen met voeren of mest ruimen.

Kinderboerderij De Heuvel aan de Weithusen in Culemborg en **Kinderboerderij De Oude Hofstede** aan de Bovenbuurtweg 35 te Ede: konijnen, kippen, schapen, geiten, varkens, koe en paard en nog veel meer. Plus een grote speeltuin. Gratis entree.

Verder is er een hertenpark en mini-kinderboerderij vlak bij de Molen aan de Batterijenweg **Kesteren** (bij het 'Babypark'). Daar is ook een picknicktafel, trampoline, klimtoestellen enz. Langs de Rijnbandijk in Kesteren is een mini-dierenparkje met speeltuin. In **Echteld** is een kinderboerderij langs de spoorstraat die op woensdagmiddag open is. In het bos achter het Heemkundig museum **Ommeren** is een hertenwei met kippen.

Wil je van alles te weten komen over bijen? Ga dan naar het bijenhuis in Wageningen.

Om te vissen kun je natuurlijk langs de vele sloten, wielen of bij de visplassen terecht. Je hebt dan een visakte nodig, verkrijgbaar bij o.a. dierenzaken. Ook een idee is vissen in de Linge. Wil je zeker zijn van succes, ga dan naar de Forellenvijvers in Ommeren.

BOSSEN en open gebieden:

- In het bos of park kun je wandelen. Maar boompjes klimmen, tikkertje en verstopperkje spelen (of soldaatjes) is veel leuker.
- Laat je kind eens de 'boswachter' of een 'jager' zijn. Wat moet je kunnen, doen of zien?
- Zet een speurtochtje uit (verstop jezelf of een 'schat'). Sporen maken van natuurlijke materialen. En dan gaan zoeken ... (Niet te ver want het is best moeilijk.)
- Zoek bladeren en sorteer ze thuis op grootte of kleur. Rijg ze aan een touw tot een mooie slinger. Zo ruik je het bos nog lekker lang..
- In het bos zijn veel vogels. Welke zie of hoor je? Kun je nestjes vinden?
- In de herfst (of als het nat genoeg is) zie je veel paddenstoelen. Bekijk ze eens van onder met een klein spiegeltje.
- Memory spelletje (neem kartonnen bekertjes mee, doe steeds in 2 hetzelfde ding en zet ze op de kop. Waar zitten de eikels, kastanjes, besjes, blaadjes, poepjes, takjes, ..?)
- Maak een cape van camouflagestof. Leuk om je in te verstoppen maar ook erg geschikt om eens rustig jezelf af te zonderen. Niks zien en wel luisteren naar de geluiden om je heen.

NME-centrum "Midden-Betuwe" postadres: Appelgaard 9 4033 JA Lienden 0344-603758

bezoekadres (na afspraak): Tielsestraat 11b4043 JP Opheusden tel 06-20641777

E-mail: nmebetuwe@gmail.com I: www.nmebetuwe.nl IBAN: NL67-INGB-0006804722 Lienden

Kijk voor meer tips op Facebook: NME Betuwe (Leuk? Like ons dan.)

- Wat is je lievelingskleur? Zoek in de natuur of je iets kunt vinden in jouw lievelingskleur. Kun je alle kleuren van de regenboog vinden?
- Zoek eens vruchten (kastanjes, eikels enz.) om mee naar huis te nemen. Daar kunnen kinderen uren mee spelen in het winkeltje of de kiepauto's. Of maak er leuke figuurtjes van, op internet genoeg ideetjes.
- Zie je een oude verrotte boom? Kijk dan eens of er kriebelbeestjes zitten onder de schors. Of zoek ze onder een hoop bladeren. Bekijken in loeppotje en daarna weer terug zetten.

Grebbeberg

Plantage Willem III

diertjes zoeken

Op de **Grebbeberg Rhenen** is een parkeerplaats bij de Militaire Erebegraafplaats. Er is een oorlogsmonument, een informatiecentrum en vlak bij (ter herinnering aan de **Grebbe**linie) een gerestaureerde loopgraaf "Stoplijn" Rhenen. Indrukwekkend is op 4 mei de jaarlijkse Dodenherdenking.

Aan de overzijde van de weg is in het bos de **Koningstafel** te vinden (zie het aanwezige informatiebord). Ook is er een uitkijkpunt waar je het rivieroever-reservaat De Blauwe Kamer kunt zien. Leuk is het op de Grebbeberg via de onderkant te komen. Parkeer de auto langs het talud van de Rijnbrug en loop over de onverharde weg die de toepasselijke naam Onderlangs draagt. De 70 meter omhoog klimmen via de trappen (hoeveel treden??) is een uitdaging...

Er zijn veel bossen rond **Rhenen**. Bekend zijn de Grebbeberg en de Laarsberg. In het Klimbos tussen Elst en Rhenen ligt een trimbaan bij het recreatiegebied Stadssparren. Ga ook eens kijken bij het vlakbij gelegen gebied de Leemkuil. Met o.a. een grote natte plek waar veel kikkers, salamanders en waterplanten te vinden zijn.

Op de Utrechtse Heuvelrug vind je de **Plantage Willem III** bij **Elst (U)**. Een voormalige tabaksplantage waar je kunt wandelen en naast paarden en runderen ook hazen, konijnen en reeën tegen kunt komen. Er is een informatiecentrum in een voormalige tabaksschuur.

Wijd en zijd bekend: **Kwintelooijen** bij **Veenendaal**. Op www.wildzoekers.nl staat een speurtocht door het Zandgat van Kwintelooijen. Je kunt de zandberg beklimmen, wandelen, fietsen en crossen, er is een grote poel waar van alles in en om te beleven is, een picknickplek met toiletten (dus geschikt voor familiedag).

Tussen Leersum en Doorn ligt het **Doornse gat**. Een mooi speelterrein wat bijzonder geschikt is voor een gezellige familiedag.

*NME-centrum "Midden-Betuwe" postadres: Appelgaard 9 4033 JA Lienden 0344-603758
bezoekadres (na afspraak): Tielsestraat 11b4043 JP Opheusden tel 06-20641777
E-mail: nmebetuwe@gmail.com I: www.nmebetuwe.nl IBAN: NL67-INGB-0006804722 Lienden
Kijk voor meer tips op Facebook: NME Betuwe (Leuk? Like ons dan.)*

Lekker wandelen is het in het Arboretum in **Wageningen** en het aangrenzende bos. Er zijn veel trappetjes dus da's fijn klimmen en klauteren!

Bijzonder fraai is het in het Parkbos en de kasteeltuin van **Hemmen**. Ga op zoek naar de nonnetjesbrug, de grote vijver en die hele dikke boom waar je in kunt staan. Een wandelroute is verkrijgbaar bij het bezoekerscentrum CNME 't Pakhuis. Vlak achter dit gebouw is een bijenstal en op het parkeerterrein zie je een groot insectenhotel.

Kleinschalig maar niet minder fraai is het **Parkbos Den Eng** bij **Ommeren** (een plattegrond is verkrijgbaar bij het Heemkundig Museum). De stichter hiervan was Baron van Brakell. Hij heeft vele vreemde soorten bomen aangeplant. Kun je de doodsbeenderenboom (knekelboom) vinden? Het graf van de baron en zijn vrouw ligt op het kleine eilandje achter het museum.

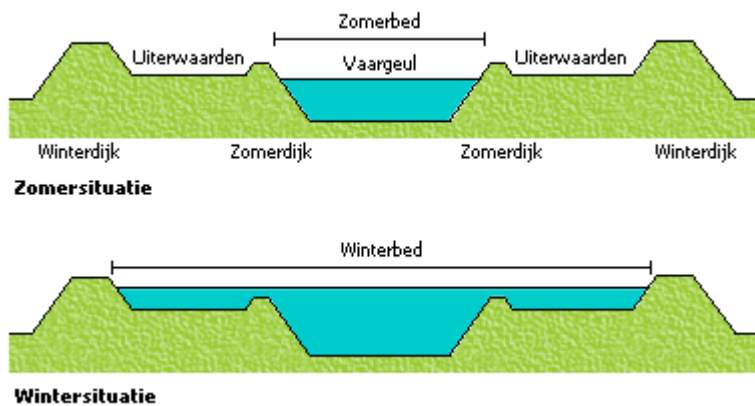
Het Zoelense Bos (met kasteel Soelen) is een afwisselend statig bos met lange lanen. Er staan veel eiken waardoor je in het najaar vruchten eikels kunt vinden. De ondergrond is kleiig dus vaak natter. Trek laarzen of stevig schoeisel aan.

UITERWAARDEN EN WATER:

- Heerlijk dwalen over de uiterwaarden, kijken naar de boten, zoeken naar steentjes op het strand, zandkastelen bouwen, pootje baden.
- Neem eens een vlieger mee. Op de uiterwaard waait het veel, er zijn weinig bomen dus je kunt heerlijk (leren) vliegeren.
- Op grassprietjes / schelpjes / . blazen, dat wordt een mooi fluitconcert. Waar zit muziek in?
- Wat is je lievelingskleur? Zoek in de natuur of je iets kunt vinden in jouw lievelingskleur. Kun je alle kleuren van de regenboog vinden?
- Schrijven: met een gevonden veer gedoopt in inktzwam, met besjes, met een stok in het zand, enz. Met Kleefkruid kun je je naam op je trui plakken.
- Allerlei zaden verzamelen (paardebloemenpluis, klitten, graszaden, bloemen, bomen) en je verbazen over de verscheidenheid. Ze sorteren op grootte of kleur of bij het juiste blad of op manier van verspreiding (wind, haren van dieren, pitjes uitgepoept door vogels)
- Honing uit bloemetjes zuigen (klaver, smeewortel, dovenetel)
- Vooral op planten met grote witte bloemenschermen is het vaak erg druk met landende en opstijgende insecten, een soort vliegveld eigenlijk. Hoeveel zie je er? Wat doen ze?
- Schepnetje en een emmer of witte afwasteil mee. Dan kun je waterbeestjes bekijken.

*NME-centrum "Midden-Betuwe" postadres: Appelgaard 9 4033 JA Lienden 0344-603758
bezoekadres (na afspraak): Tielsestraat 11b4043 JP Opheusden tel 06-20641777
E-mail: nmebetuwe@gmail.com I: www.nmebetuwe.nl IBAN: NL67-INGB-0006804722 Lienden
Kijk voor meer tips op Facebook: NME Betuwe (Leuk? Like ons dan.)*

Het is soms niet gemakkelijk maar aan de wat oudere kinderen kun je uitleggen waarvoor de uiterwaarden dienen: om water te bergen. Dat water wordt vooral in de winter afgevoerd door de rivier. Het komt van hoog uit de bergen, gesmolten sneeuw en andere neerslag. En het moet naar de zee. Welke kant gaat het water op?

Loop eens door de uiterwaard rond de oude Veerstoep in **Ochten**: je ziet de restanten van de aanlegsteigers. Meer oostelijk loopt vanaf de dijk een onverhard pad de Gouverneurspolder in. Dat leidt ook naar de rivier (strand).

Langs de Rijnbanddijk, tussen Kesteren en Opheusden, ligt **De Spees**. Aan de ene kant van de dijk liggen kazematten (bunkers). Die vormen het zuidelijke stuk van de Grebbelinie. Aan de andere kant kun je over de Neder-Rijn kijken en de Grebbeberg en Blauwe Kamer zien. Er is een vogelkijker aanwezig.

Langs de Rijnbanddijk bij **Opheusden** ligt de Maneswaard. Boven aan de dijk is een kleine picknickplaats, beneden een ruime parkeerplaats. Ga door het klaphek via de dwarsdijk langs het Baggergat naar de Nederrijn. Links is een klein maar mooi oobos. Bij laag water zie je in de Neder-Rijn nog een stuk spoorlijn welke gebruikt werd om de bagger (klei) naar de tegenoverliggende steenoven te vervoeren.

Bij de pont Opheusden/Wageningen ligt de ingang van het rivier-oever-reservaat **De Blauwe Kamer**. Er is een informatiecentrum aanwezig bij het restaurant. Er lopen jaarrond paarden en runderen. Een deel van het gebied is niet toegankelijk omdat het rust- en foerageergebied is voor vogels. Er is een vogel-observatie hut.

Een mooi stuk nieuwe wildernis is de **Leeuwense Waard** (tussen Boven en Beneden-Leeuwen). Te bereiken via de Van Heemstraweg, dan Tesstraat (smal straatje!), die helemaal uitrijden tot op de dijk, tegenover rechts is de ingang met informatiepaneel en parkeerplaats. Er lopen Konikspaanen en runderen. Trek stevig schoeisel of laarzen aan en oude kleren! Informatie: <http://www.ark.eu/ark/kom-kijken/overig/leeuwense-waard>

Ga in de zomermaanden eens de Waal over met het pontje Dodewaard-Druten. Vlak bij de veerstoep **Druten** ligt De Rijswaard. Een heerlijk wandelgebied. Tussen de kribvakken zijn de mooiste steentjes te vinden. Aan de dijk ligt achter het theekoepeltje een kruidentuin.

*NME-centrum "Midden-Betuwe" postadres: Appelgaard 9 4033 JA Lienden 0344-603758
bezoekadres (na afspraak): Tielsestraat 11b4043 JP Opheusden tel 06-20641777
E-mail: nmebetuwe@gmail.com I: www.nmebetuwe.nl IBAN: NL67-INGB-0006804722 Lienden
Kijk voor meer tips op Facebook: NME Betuwe (Leuk? Like ons dan.)*

Tussen het voormalige steenfabriek terrein bij Elst en de stuw van Amerongen/Maurik ligt de **Amerongse Bovenpolder**. Deze uiterwaard is in het kader van het project Noordover Nederrijn geleidelijk omgevormd tot natuurreservaat. Langs de Amerongse Bovenpolder en door het Amerongse Bos is een blauw gemarkeerde route uitgezet van 6 km. Vanaf het uitkijkplatform heeft u een prachtig zicht op de Bovenpolder, de Nederrijn en Kasteel Amerongen.

Bij **Renkum** is het fijn en spannend wandelen door de Jufferswaard, het Renkums Beekdal en over de Noordberg (wandelroutes op www.wandeleninrenkum.nl). Je komt op de uiterwaard een oude steenfabriek tegen, je kunt lekker klimmen op de Noordberg en pootje baden door de beek.

Bij de voormalige kerncentrale in **Dodewaard** kun je naar de rivier om er te picknicken, voetballen, steentjes zoeken. Er zijn in de buurt meerdere plassen waar je veel natuur tegenkomt. Picknicken kun je bij de picknickplaats.

Bij de **Prins Bernardsluis van Tiel** (verbinding tussen Amsterdam Rijn Kanaal en de Waal) en bij de **Sluis St Andries bij Heerewaarden** (verbinding tussen Maas en Waal) kun je het schutten van schepen zien. Er is hoogteverschil tussen de verschillende waters en dat wordt met deze sluis overbrugd. Leuk voor de iets oudere kinderen om dit eens goed te bekijken.

Het **Stuwcomplex Amerongen** is een waterstaatkundig kunstwerk in Nederland. Het bestaat uit een stuw en een schutsluis. Recent is er een viaduct bij gemaakt. Kijk voor u gaat eerst op internet wat het allemaal is. Dan begrijpt u het als u er bij bent en kunt u het uw kind(eren) ter plekke uitleggen. [http://nl.wikipedia.org/wiki/Sluis- en Stuwcomplex Amerongen](http://nl.wikipedia.org/wiki/Sluis- en Stuwcomplex_Amerongen)

In de overnachtingshaven van **IJzendoorn** zijn allerlei schepen te zien. De haven ligt achter de plassen als je via de Waalbandijk de Nieuwe Weg op rijdt. Als er een auto van of op het schip getakeld wordt, is dat leuk om te zien.

Bij het Eiland van **Maurik** zijn veel watersportmogelijkheden, een crossbaan, horeca en een stuk wildernis.

In de uiterwaard bij **Eck en Wiel** kun je lekker struinen.

FIETSEN OF WANDELEN:

- Met jonge kinderen die zelf moeten trappen zeker niet te ver gaan!
- Laat je kind(eren) een wandel- of fietstochtje uitzetten op een kaart en volg dat dan. Let er natuurlijk zelf op dat de afstand niet te groot wordt..
- Neem een picknickmand mee op de fiets of een knapzak als je gaat wandelen.
- Ook leuk is ergens te gaan roeien. Dat kan o.a. op de Linge en misschien op een aantal plassen. Zelf even googlen waar.

Fiets eens langs de Grift (**Rhenen**) naar Veenendaal. De moeite waard!

*NME-centrum "Midden-Betuwe" postadres: Appelgaard 9 4033 JA Lienden 0344-603758
bezoekadres (na afspraak): Tielsestraat 11b4043 JP Opheusden tel 06-20641777
E-mail: nmebetuwe@gmail.com I: www.nmebetuwe.nl IBAN: NL67-INGB-0006804722 Lienden
Kijk voor meer tips op Facebook: NME Betuwe (Leuk? Like ons dan.)*

Wil je wandelen en vogels kijken, ga dan vooral naar baggergaten, wielen, waaien, strangen en nevengeulen want daar is het water minder in beweging. Daardoor is vis gemakkelijker te vinden voor de vogels. Ook heerlijk om er langs te fietsen.

Fiets eens een **rondje** over de Rijnbrug bij Rhenen, dan via Onderlangs de Grebbeberg naar de Blauwe Kamer en met de pont Opheusden weer terug. Rechtsaf richting Kesteren kom je langs de Spees en een rustige (autoluwe) dijk. In de zomer is het pontje Lienden-Rhenen in de vaart. Een grotere ronde gaat westelijk over de pont bij Ingen/Elst.

Parkeer de auto eens in de Papestraat in **Lienden**, bij school en kerk. Loop vervolgens naar de Rijndijk. Sla linksaf en wandel heerlijk over de autovrije Rijndijk langs de Oude Rijn, de Nieuwe Waaij. Onderweg kun je via een onverhard pad even gaan kijken bij de Oude Rijn. En bij de Nieuwe Waaij (in de eerste bocht) staat een bankje om uit te rusten met zicht op de Utrechtse Heuvelrug.

Als je daar naar beneden loopt, is het spannend struinen.

Weer terug naar de dijk heb je 2 mogelijkheden:

1. Sla bij de 1^e afrit (Beemdsestraat) linksaf en loop weer terug naar de kerk via het smalle verharde Heessepad. Een mooi rondje van circa 5 km. Er zit een patatzaak achter de kerk.
2. Als je bij de Nieuwe Waaij nog ietsje verder doorloop over de dijk dan kom je bij de Klokkenwaaij. Er staat een klein info bord. Ga dan weer terug naar de Beemdsestraat (zie 1).

Fiets of wandel in het voorjaar eens langs (of door) de prachtige bloeiende **boomgaarden**. En ga vervolgens in de zomer of herfst er weer langs om fruit te kopen of plukken. Het is erg interessant voor je (klein)kinderen om zo te ervaren/leren dat alle bloesem fruit is geworden!

Wandel eens door de kasteeltuinen bij het Kasteel in **Echteld**. Er staan mooie planten die voor deze streek zeldzaam zijn.

Her en der zijn en worden in het hele land en dus ook in het Rivierengebied **klompenpaden** uitgezet. Dit zijn avontuurlijke wandelroutes die zo veel mogelijk over onverharde wegen en paden gaan. Ze gaan wel langs of over boerenerven en door weilanden en landgoederen, op zoek naar natuur en cultuurhistorie. Info over de klompenpaden op www.klompenpaden.nl

*Voor meer tips, suggesties en reacties staan we open. Veel plezier!
NME Betuwe, november 2014.*

**NME-centrum "Midden-Betuwe" postadres: Appelgaard 9 4033 JA Lienden 0344-603758
bezoekadres (na afspraak): Tielsestraat 11b4043 JP Opheusden tel 06-20641777
E-mail: nmebetuwe@gmail.com I: www.nmebetuwe.nl IBAN: NL67-INGB-0006804722 Lienden
Kijk voor meer tips op Facebook: NME Betuwe (Leuk? Like ons dan.)**